

8. Цуладзе А. Политические манипуляции или покорение толпы / А. Цуладзе. – М.: Книжный дом «Университет», 1999. – 144 с.
9. Шаблинский И. Г. Гражданская община и выборы в Римской Республике / И. Г. Шаблинский // Журнал о выборах. – 2003. – № 2. – С. 45 – 47.
10. Юридические процедуры при создании партии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://lawtoday.ru/razdel/biblo/kpzs/DOC_058.php.
11. Meesseman M., Matson J. Creating Your political campaign image with the use of color [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ezinearticles.com/?Creating-Your-Political-Campaign-Image-With-the-Use-of-Color&id=1906588>.

УДК 328.184(477)

Мацкевич Р. М., НУ "ОЮА"

СУСПІЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ЛОБІЗМУ ТА ОСНОВНІ ТИПИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ

Суспільне значення лобізму та основні типи представництва інтересів. Стаття присвячена питанню лобіювання інтересів в українських органах державної влади, суспільному значенню такого явища як лобізм, а так само основним типам представництва інтересів. Представляється, що виділення цієї проблеми як сфери спеціального наукового обговорення в Україні закономірно, оскільки заявлена тема зачіпає два системоутворюючих елементи сучасного українського суспільства: владу і бізнес.

Общественное значение лоббизма и основные типы представительства интересов. Статья посвящена вопросу лоббирования интересов в украинских органах государственной власти, общественному значению такого явления как лоббизм, а так же основным типам представительства интересов. Представляется, что выделение этой проблемы в качестве сферы специального научного обсуждения в Украине закономерно, поскольку заявленная тема затрагивает два системообразующих элемента современного украинского общества: власть и бизнес.

Community sense of lobbyism and basic types of representative office of interests. The article is devoted the question of lobbying of interests in Ukrainian public authorities, to community sense of such phenomenon as lobbyism, and similarly to the basic types of representative office of interests.

It appears that selection of this problem as a sphere of the special scientific discussion in Ukraine appropriately, as the declared theme affects two element of modern Ukrainian society: power and business.

Будь-яке державне рішення може як зачепити інтереси окремих громадян, різних прошарків населення, так і регулювати окремі види діяльності. У зв'язку з цим об'єктивно виникає певна зацікавленість суб'єктів політичних відносин у прийнятті конкретних рішень, які відповідали б їх інтересам, і як наслідок – тиск на структури влади, посадових осіб, засоби масової інформації для досягнення бажаного результату.

За таких умов політичні та економічні реформи у країні наптовхуються на формування політико-правового інституту лобізму. Лобіювання, закладене у самій природі інтерперсональних та міжінституційних відносин, у своїй цивілізованій, легалізованій формі є позитивним політичним інститутом, який здатний забезпечити певну відкритість політичного процесу, можливість законним чином впливати на прийняття державних рішень, контролювати владу.

В останній час велика увага стала приділятися промисловим і фінансовим групам, громадським рухам і об'єднанням, що прагнуть здійснювати систематичний цілеспрямований вплив як на законотворчу діяльність, так і на процеси реалізації нормативних актів. Тиск на законодавчі і виконавчі структури, що також зветься лобіюванням» здійснюється ними з метою реалізації групових інтересів. Виникнення таких груп є результатом реформ і свідомством того, що Україна вступила в новий етап економічного і політичного розвитку.

Лобізм має важливе значення для різних сфер життя суспільства. Впливаючи на управлінські рішення, лобізм змушує триматися у формі органи державної влади і управління, у певному значенні конкурує, змагається з ними, додає їм велику динаміку і гнучкість. За умов поділу влади кожна з гілок влади може використовувати те чи інше лобі у своїх інтересах [1, с. 144].

Так, у Конгресі США законодавці офіційно співробітничать з лобістськими кадрами визначених зацікавлених груп, що, безперечно, тільки підсилює позиції законодавчої влади [6, с. 44].

Лобізм в США, наприклад, виступає інструментом самоорганізації громадянського суспільства, за допомогою якого мобілізується суспільна підтримка чи опозиція певному законопроекту, здійснюється вплив на політику. Лобізм у цій ситуації є свого роду суперником

бюрократії. Ураховуючи також те, що держава за умов становлення ринкових відносин усе більше і більше поступається своїми позиціями у сфері захисту інтересів різних соціальних груп і шарів, цей вакуум повинний бути заповнено відповідними структурами громадянського суспільства. Лобістські групи виконують функцію посередництва між громадянами і державою [3, с. 117-118].

Це посередництво має місце, головним чином, в сфері обміну інформацією. Безпосередньо пропущене через інтерес знання самих громадян, сконцентроване в лобістських структурах, іноді виявляється набагато більш важливим, як з точки зору формальної точності, так і з точки зору легітимності рішень, що приймаються. Це доводить, що лобізм, в ідеалі, не є одностороннім процесом. Групи тиску досягають зиску для себе, але й забезпечують прийнятні умови сприйняття суспільством і певними групами населення законів, що приймаються, і державних заходів.

Лобізм виконує функцію організації плюралізму суспільних інтересів. Процеси лобіювання завжди здійснює невелика група людей, але результати лобіювання мають значні наслідки і торкаються в окремих випадках великі прошарки населення країни, особливо економічні сторони його життя.

Позитивні сторони лобізму не лише в тому, що хтось діючи в своїх інтересах, «проштовхує» потрібну для суспільства справу. Суспільству це вигідно і з причини, так би мовити, формально-демократичної, бо співставлення групових інтересів, можливостей і наслідків різного роду дій, що здійснюється в межах демократичної процедури і виражене в політичних рішеннях, утворює складну систему стримувань і протидій економічних суб'єктів.

Лобізм немовби доповнює конституційну систему демократичного представництва, дозволяючи брати участь в прийнятті і реалізації політичних рішень тим групам, які не мають іншої такої можливості. Через систему і практику лобізму отримують свій вираз і представництво в загальнонаціональному масштабі інтереси, які в іншому випадку залишилися би невираженими. В цьому сенсі лобізм відповідає духу демократичної політи

Лобізм не завжди відповідає реальностям його існування в певних політичних і національних контекстах. Це відбувається тому, що лобізм не вибудовується на порожньому місці політичними технологіями, а виростає з реальних міжлюдських і міжгрупових відносин під впливом пануючої політичної традиції і особливостей історичного моменту. Тому в різних країнах він функціонує по-різному.

Лобізм можна оцінювати і як ширший засіб досягнення компромісу, спосіб взаємного урівноваження і примирення між собою різноманітних інтересів. Загальноновизнано, що лобістські групи, що відстоюють часом діаметрально протилежні інтереси своїх "хазяїв" (державних, класових, приватних і т. п.), як це не дивно, на перший погляд, сприяють збереженню свого роду рівноваги різних сил, пошуку точок дотику і досягненню консенсусу при прийнятті управлінських рішень, адже, зрештою, стрижень лобізму – це взаємовигідне співробітництво. Базовою характеристикою лобі виступає, таким чином, можливість доведення до суб'єктів влади й реалізація специфічного інтересу конкретної групи. Отже, вивчення механізму формування групи тиску – передбачає аналіз діяльності груп інтересів у їхній зовнішній динаміці, особливо в політичній сфері. Група тиску – це група інтересів, що натискає на органи влади.

Усе, що робить людина, проходить через її свідомість. Внутрішніми джерелами її активності виступають потреби й інтереси. Поза їхнім обсягом неможливо зрозуміти щирий зміст, наміри й конкретні кроки в політиці держав, партій, соціальних груп і конкретних особистостей. Цей стійкий зв'язок підкреслюється багатьма вченими й політиками. «Найближчий розгляд історії переконує нас у тім, – писав Г. В. Ф. Гегель, – що дії людей випливають із їхніх інтересів, і лише вони відіграють головну роль» [1, с. 20].

Перший і найбільш розповсюджений варіант лобізму – це практика тиску знизу вгору з боку інтересів певних груп населення на державні органи з метою отримання певних переваг, пільг, привілеїв для цих груп. При цьому передбачається, що держава суверенно і контролює розподіл ресурсів, статусів, економічних і соціальних пільг. Групи інтересів прагнуть впливати на державу, але в кінцевому випадку прийняття рішень багато в чому знаходиться в руках держави.

Проте, це не єдиний спосіб взаємодії держави і організованих інтересів різних груп населення. Інший спосіб полягає в тому, що держава домовляється з якоюсь з груп тиску або груп інтересів (явна або неявна угода). Взамін держава за певні привілеї отримує її лояльність і гарантію допомоги у державних інтересах [4, с. 137].

В першому випадку це називається плюралістичним типом представництва інтересів, в другому – це корпоратистський тип представництва.

Плуралізм – це такий тип представництва інтересів, коли групи тиску організуються спонтанно, вони чисельні, конкурують між собою і неорганізовані в деяку ієрархічну систему. Вони повністю незалежно від держави визначають свій інтерес, своїх лідерів. Досягнення якихось з своїх цілей, тобто здійснення впливу на державу – результат конкурентної боротьби.

За корпоратистського типу представництва інтересів групи інтересів порівняно малочисельні, функціонально впорядковані, ієрархізовані. Джерело цього порядку – держава. Саме вона визнає за цією групою монопольне право на представництво певного інтересу в обмін на право визначеним чином впливати на визначення цього інтересу, відбір лідерів, тощо. Виходить, що можна казати про плуралістське лобі та про корпоратистське лобі. Вони досить рідко існують в чистому вигляді, частіше за все є їх синтез [5, с. 54].

Переважає за того чи іншого політичного режиму певних типів лобіювання визначається багатьма факторами. Передусім, це загальний характер політичної системи. Наприклад, в радянській політиці з її ступенем централізації переважало корпоратистське лобіювання як у сфері економіки, так і в іншій будь-якій іншій галузі суспільного життя. Держава відбирала і наділяла монопольним правом на представництво певну, ідеологічно «надійну» групу, після чого конкурентні групи або ліквідовувались, або приєднувались до цієї, обраної.

Проте корпоратистське представництво виникає не лише в результаті «злої волі» правителів. Навіть в сучасних демократичних державах, в багатьох секторах діяльності кількість абсолютно вільних, діючих на конкурентній основі груп тиску порівняно невелика.

Спілки і об'єднання, аби бути дієвими, повинні володіти певним ступенем монополії на представництво інтересів. Це необхідно з точки зору ефективності політичних рішень, бо держава, формуючи політику, неминуче бере до розрахунку не всі зацікавлені групи, а лише ті з них, які володіють відповідними ресурсами, тобто в змозі мобілізувати і контролювати значні групи населення. Таким чином формуються «природні» монополії представництва.

Література:

1. Гегель Г. Собрание сочинений в 14 т. – М. -Л., 1935. – Т 8. – 237 с.
2. Банчук М. В. Ідеологія та культура діяльності правозахисних органів України в контексті становлення громадянського суспільства: Політологічний аналіз / АПН України; Інститут вищої освіти. – К.: Юстініан, 2005. – 144 с.

3. Соединенные Штаты Америки: Конституция и законодательные акты. Под ред. О. Жидкова. – М.: Прогресс, 1993. – С. 326 с.
4. Зубков С. А. Лоббизм в практике менеджмента // Социально – политический журнал. – 1996. – № 5. – С. 137 – 147.
5. Губернаторов В. А. Группы влияния российских деловых кругов // Власть. – 1995. – № 7. – С. 53 – 57.
6. Зяблюк Н. Г. Лоббизм в США как политический институт // США: ЭПИ. – 1995 – № 1. – С. 51 – 56; № 2. – С. 43 – 51.

УДК 341.215.2

*Оверчук О. В., Міжнародний економіко-гуманітарний
університет ім. академіка С. Дем'янчука*

АКТИВІЗАЦІЯ ПРОТЕСТНИХ РУХІВ ЯК ВИЯВ ЗАГОСТРЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ НАПРУГИ У СВІТІ

У статті досліджуються основні причини активізації протестних рухів у країнах Заходу. Аналізуються цілі акцій протесту, реакція влади на вимоги протестуючих та результативність рухів.

В статье исследуются основные причины активизации движений протеста в странах Запада. Анализируются цели акций протеста, реакция власти на требования протестующих и результативность движений.

This article deals with main reasons of protest movements activation in the countries of the West. In the article is analysed principal tasks of protest actions, reaction of authorities to requirements of protesters, effectiveness of movement.

Глобалізаційні процеси кінця ХХ початку ХХІ століття привели до поглиблення взаємної залежності країн світу. Сьогодні не лише економічні, екологічні чи політичні проблеми однієї країни впливають на ситуацію в інших державах, а й протестні рухи, виникаючи в одному місці, можуть миттєво поширитися на всю земну кулю.

2011 рік ознаменувався глобальною хвилею соціальних і політичних протестів: Арабська Весна, заворушення в Лондоні, протести в Ізраїлі та Індії, рух «Захопи Волл-стріт» у США та «Індігнадос» в Іспанії. Хоча ці рухи мають різні причини, вони вказують на загрозливу тенденцію зростання рівня соціальної напруги не лише на Сході, а й на Заході.